

Oláh-Gál Róbert

ARANY JÁNOS SZÜLETÉSI DÁTUMÁRÓL

*Nagyapám, Bordás László (1903–1977)
és bátyám, Oláh Zoltán (1956–2016) emlékére*

Közismert dolog, hogy Arany János 1817. március 2-án született. De vajon honnan tudjuk? Akkoriban még nem voltak államilag kezelt anyakönyvek, az egyházakat illette a születési, esketési és elhalálozási anyakönyvezés kötelessége. Viszont a születési anyakönyvekbe főleg a keresztelési dátumot jegyezték be. Ha ügyes és előrelátó volt a keresztelési anyakönyvet kezelő pap, akkor beírta a születési dátumot is. Arany János esetében is csak a keresztelési dátum volt beírva, születési dátum nem.

Honnan tudjuk mégis, hogy Arany János 1817. március 2-án született? Erre csak egy feljegyzés szolgált. Édesapja, Arany György beírta a családi bibliába, hogy „Fiam Gergely nap előtti 2. vasárnap született”¹. Nos, ez a tény vezetett oda, hogy a költő születési dátumát 1817. március 2-ra rögzítették. Ez a kérdés még Arany János életében is felmerült, mert a költő két versében is megemlékezett erről a tényről. Az egyik költemény *Almanach 1878-ra* című verse:

Aztán jön, amely „gólyafőt mos”,
A híres márciusi hó,
Ha „Gergely megrázza szakállát” –
No meg böjt, executio.
E hó egy napját ültem én is
Már két közép embernyomig:
„Simplicius” napján születtem:
„Simplex” maradtam holtomig.

Tehát a lényeg: „*»Simplicius« napján születtem: / »Simplex« maradtam holtomig*”.

---

1 Nagyon lényeges volna megválaszolni, hogy hol van ma e családi biblia? Sajnos, erre nem tudok választ adni! Nagy valószínűséggel nagyapám, Bordás László nagyszalontai jegyző és helytörténész vagy olvasta, vagy első kézből hallotta ezt az információt! Olvasd lennebb ennek a hátterét!

Ez pedig azt jelenti, hogy ő is elfogadta édesapja feljegyzése alapján, hogy 1817. március 2-án született, mert a római katolikus egyház is március 2-án ünnepelte Simplicius pápa születésnapját. Érdekes kérdés, hogy mit is jelent a *simplex maradtam holtomig* megjegyzés. A matematikában a „simplex” egy geometriai fogalom, egészen pontosan több dimenziós térben az egyszerű sokszöglapokat hívjuk simplexelemeknek. A síkban vannak az egyszerű alakzatok: háromszög, négyzet, téglalap, trapéz, ezeknek térbeli analógiái a sokszög lapok: tetraéder, kocka, téglatest, gúla stb. És ezeknek több dimenziós analogonja (3-nál nagyobb dimenzióban) a simplexelemek. Viszont Arany János idejében még nem ismerték a matematikában használt simplex fogalmát. Arany János a versében azt akarta mondani, hogy Simplicius pápa napján született, és egyszerű emberként (= simplex) élte le az életét.

Lássuk akkor, mit ír a Wikipédia Szimplicius pápáról:

„*Szent Szimpliciusz (latinul: Simplicius), (? – 483. március 10.) volt a 47. pápa a történelem során. Hilár pápa utódként került a keresztény egyház élére 468. március 3-án. Haláláig viselte tisztségét. Pontifikátusa még mindig a nagy hatású I. Leó pápa nyomait viselte. Legfőbb elvei között találhattuk a féktelen hitet és a római primátus fontosságát. Egy olyan korban uralkodott, amikor Róma politikai helyzete megingott, és végleg hanyatlani látszott.*

Tivoli városában látta meg a napvilágot Itáliában. Családja szigorú keresztény neveltetést biztosított neki. A történelmi forrásokból tudjuk, hogy apját Castinusnak hívták, és szabad római polgár volt. A papi hivatást választotta, és itt Leó elveit alapul véve szigor és hit jellemezte. Amikor 468-ban Hilár pápa meghalt, és Simpliciusz lépett helyébe, kortársai úgy jellemezték, mint akit nehéz megingatni szigorú hitelveiben. Keménykezű irányítására szükség is volt, ugyanis Itáliát barbár hadak fenyegették. A germán herulok hadai végigdúlták a félszigetet, és 476-ban vezérük, Odoaker elűzte trónjáról az utolsó nyugatrómai császárt, Romulus Augustust, és magát Itália királyának nevezte ki. Szimpliciusznak sikerült kivívnia az új királynál Róma viszonylagos függetlenségét. Odoaker alig változtatott az addigi adminisztrációs rendszeren, így a nép könnyebben el tudta fogadni új urát.

Az új világi hatalommal való egyezkedés leterhelte Simpliciusz erőit, így a Róma primátusát mindig is ellenző keleti egyházak ismét kikezdték a

pápai hatalmat. Új erőre kaptak a monofiziták, és immár egész Bizáncot maguk mellé állítva küzdöttek a római apostoli szék hitelvei ellen. A viták a 451-es khalkédóni zsinat óta nem simultak el teljesen. Ezen a zsinaton I. Leó elítélte a monofizitákat, és ezt az egész zsinat elfogadta. A történet igazán 482-ben vett nagy fordulatot, amikor Zénón keletrómai császár kiadta a Hénótikont. Ez az írás elismerte az Első nikaiai zsinat határozatait, de a Khalkédónban tartott gyűlés döntéseit elvetette. Ez azt jelentette, hogy a császári hatalom a monofiziták oldalára állt.

Szimpliciusz nem akarta elfogadni a Hénótikont, és kitartott az orthodoxia elvei mellett, valamint amellett, hogy a monofiziták tanai eretnek. Több levelet is írt Konstantinápolyba, amelyben a pápai hatalom és az egyetemes zsinatok elsőbbségét védelmezi. Akakiosz konstantinápolyi pátriárka kezdetben Simplicius oldalon állt, de végül befolyása növelését látta a monofiziták támogatásában. Ezért még ugyanabban az évben aláírta a Hénótikont. Ez a keleti és nyugati egyházak első szakadásához vezetett, amely 519-ig tartott.

Pontifikátusának legnagyobb részében Simpliciusz gigászi küzdelmet vívott a nyugati egyház összefogásáért. A birodalom összeomlása után az egyház legfőbb feladata volt a lelki támasz nyújtása az embereknek, és a pogány hordák közti misszionárius tevékenység. A pápa legnehezebb feladata mégis az volt, hogy a hirtelen különböző királyságokba szakadt egyházmegyéket összetartsa, és ne hagyja őket elpusztulni. Sok feladatot és nehéz pontifikátust hagyott maga után, amikor 483. március 10-én meghalt. Halála után szentté avatták, ünnepnapját halála napjára tűzték ki.”²

A mai római katolikus naptárakban már nem szerepel Simpliciusz pápa napja, de Arany János korában még szerepelt! És főként születésének esztendejében szerepelt, ahogy a mellékelt naptárrészlet bizonyítja. A Wikipédián azt olvashatjuk, hogy március 3-án van Simpliciusz napja, de már a Katolikus Lexikonban³ jól szerepel, március 2-án, és Arany János idejében is március 2-án ünnepelték Simpliciusz pápa napját.

Ezeket a tényeket Bordás László, nagyszalontai jegyző és helytörténész nagyapámtól hallottam. Ő bízta meg a bátyámat (Oláh Zoltánt)

2 https://hu.wikipedia.org/wiki/Szimpliciusz_p%C3%A1pa

3 Magyar Katolikus Lexikon, XII. kötet: Seq-szentl. Budapest, 2000, Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Kiadója, pp.136–137.

és engem, még 1970-ben, hogy a Teleki-Bolyai Könyvtárban keressünk ki egy 1817-es naptárt, és ellenőrizzük ezeket a tényeket. A korabeli naptár pedig egyértelműen bizonyította ezt a dolgot! Eleinte nagyapám maga készített egy számítást, és megkérdőjelezte ezt a dátumot. De azt hiszem, hogy miután a bátyám elküldte neki a korabeli naptár kivonatát, akkor megnyugodott, és elfogadta a március 2-át.

Kedves Nagypapa, Nagymama, Szatmári-
mama, Jci, István!

Tegnap augusztus 13-án a Teleki könyvtárban megkaptam egy
1817-es "Erdélyi Magyar".... (a többi sajnos nem olvasható mivel
az idők folyamán lekopott.) naptárt.

Szerencsésen megértünk, itthon mindenki nagyon jól érzi ma-
gát.

Nagy öröm, hogy megkaptam a régi naptárt és kimásoltam
a március hónapot (névnapokkal együtt), de van egy "baj"....
A másolatból kiderül ez a "nagy baj".

Mindenki szeretettel csókol:
Petyu

U. i. az aláírási dátumok: vasárnapok!!

Oláh Zoltán levele nagyapánkhöz, 1970-ből

A Teleki-Bolyai Könyvtár eredeti, 1817-es naptára, melyben azonosítható, hogy 1817.

Még kényesebb kérdés, hogy hol van ma Aranyék családi bibliája, amiben Bordás László olvashatta Arany György beírását!

Arany János megmaradt személyes tárgyairól nagyon szép és átfogó könyv is megjelent (szép színes képekkel)⁴. A könyv közli a nagyszalontai Csonkatorony-beli Arany János Emlékmúzeumban lévő tárgyak listáját is. Sajnos, nincs ott Aranyék családi bibliája. Vitathatatlan, hogy volt családi biblia, melyet Arany György sokszor forgatott, és valószínű, ez volt Arany János elő olvasmánya is! Szerintem a családi biblia Arany Lászlóhoz, Arany János fiához került! Arany László özvegyét Voinovich Géza Arany-kutató vette feleségül, és szerintem hozzájuk kerülhetett a bibliájuk is. Ismert tény, hogy a Voinovich-villát 1945-ben bombatalálat érte, és sok más értékes Arany-kézirattal, -relikviával a családi biblia is elégett!

4 Arany János családi relikviái. Budapest, 2009, Petőfi Irodalmi Múzeum.

Nagyapán mint nagyszalontai jegyző még eredetiben olvashatta és forgathatta a református egyház anyakönyveit, melybe feljegyezték Arany János és testvéreinek keresztelési és temetési időpontjait. Írtak is Dánielisz Endrével közösen egy forrásértékű közleményt: *Arany János korán elhunyt testvérei*⁵ címmel. Abból a dolgozatról látható, hogy Arany János 10. gyermekként látta meg a napvilágot, akkor édesapja, Arany György 55 éves, édesanyja, Megyeri Sára 45 éves volt, és csak az elsőnek született Sára nővére maradt életben, aki Arany János születésekor már férjezett és kisbabás asszony volt, és szoptatta is a kisöccsét!

Fontosnak tartom még megemlíteni, hogy Arany Jánossal egy napon született Rozvány András is, akivel Arany János szobatárs volt, amikor nevelősködött Rozvány György családjánál, és tanította Erzsébet nevű lányukat! Közismert, hogy Arany János igen jó kapcsolatot ápolt a Rozvány családdal.⁶ (Ennek kevésbé ismert részleteit egy későbbi írásomban szeretném kifejteni.)

Az Arany család életében szerepe volt a bibliaolvasásnak. Erre találtam utalást egy Arany-életről a Biblia Múzeum irodalmi kávéházából:

„Miközben anekdotákat idéztek fel a költő életéből, Arany református kötődésének számos vonatkozására fény derült. Például arra, hogy a költő édesapja, Arany György kálvinista emberként jól ismerte a Bibliát és tudott valamelyest latinul is. A négyesztendős Janikát hamuba írt betűk segítségével vezette be az írás-olvasás mesterségébe. A későbbi költő első olvasmányai a Biblia, a zsoltároskönyv és egy-két népies füzet voltak. A zsoltárok közül sokat kívülről is megtanult. Hatévesen, amikor iskolába adták, már tudta, értette a latin Miatyánkot és a Hiszekegyet, jól írt és olvasott.”⁷

Ma egyértelműen elfogadott tény, hogy Arany János 1817. március 2-án született, de jó, ha tudjuk, hogy ez egy kikövetkeztetett adat! Aki pedig Arany János születésének körülményeiről és a családi fészek helyzetéről többet szeretne megtudni, azoknak ajánlom nagyapám és Dánielisz Endre már említett közleményét, melyet Arany János korán elhunyt testvéreiről írtak!

---

5 Bordás László – Dánielisz Endre: Arany János korán elhunyt testvérei. In *Nyelv-és Irodalomtudományi közlemények*, XI. évf. 1967. 2. szám, pp. 289–295.

6 Sáfrán Györgyi: Arany János és Rozvány Erzsébet. Budapest, 1960, Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtörténeti Intézet.

7 <http://www.parokia.hu/v/arany-a-kincsek-kozt/>